

ΑΣΙ Χώρος

Κείμενα Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Ανάπτυξης

2018

27

Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης

Επιστημονικό Περιοδικό

αειχώρος

Διεύθυνση:
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας
και Περιφερειακής Ανάπτυξης
Περιοδικό ΑΕΙΧΩΡΟΣ
Πεδίον Άρεως, 383 34 ΒΟΛΟΣ
<http://www.aeihoros.gr>, e-mail: aeihoros@prd.uth.gr
τηλ.: 24210 – 74486

Επιμέλεια έκδοσης: Εύη Κολοβού
Λαγού: Παναγιώτης Μανέτος
Σχεδιασμός εξωφύλλου: Γιώργος Παρασκευάς-Παναγιώτης Μανέτος

	Μιμής, Α, Στάμου, Μ.	4
	Συγκριτική Εξέταση των Λογισμικών Χωρικής Οικονομικής	
	Καρκάνης, Δ.	21
	«Αθήνα καλεί Πεκίνο»:	
	Αναδρομική ανάλυση της εξέλιξης των ελληνικών εξαγωγών αγαθών στην Κίνα (1995-2015)	
	Γιαννακού, Α., Σαλάτα, Κ.Δ.	43
	Πράσινη Υποδομή:	
	Ανασκόπηση της συμβολής στις αστικές περιοχές και	
	διερεύνηση των προβλέψεων του ελληνικού συστήματος σχεδιασμού	
	Ντριάνκος, Ι., Ποζουκίδου, Γ.	76
	Αστική διάχυση:	
	Μεθοδολογία και δείκτες μέτρησης για τις ελληνικές πόλεις	
	Αγγελίδου, Μ.	109
	Προς Ένα Ολοκληρωμένο Πλαίσιο Χωρικού Σχεδιασμού	
	για την πόλη της Θεσσαλονίκης στο Μοντέλο της Αστικής Ανθεκτικότητας	
	Δούκισσας, Λ., Κατσιγιάννη, Ξ.	144
	Περιβαλλοντικοί Κίνδυνοι και Διαχείριση Υδατικών Πόρων στις Νησιωτικές Περιοχές των Κυκλάδων:	
	Η Περίπτωση της Άνδρου	
	Πορτοκαλίδης, Κ.	173
	Ο Συντελεστής Δόμησης ως κρίσιμη χωρική μεταβλητή σχεδιασμού:	
	Το παράδειγμα της Αλεξανδρούπολης	
	ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ	
	Σκάγιαννης Π.	196
	Andreasen, N., Pantzou, N., Papadopoulos, D., & Darlas, (Επιμέλεια) (2017)	
	<i>Unfolding a Mountain A Historical Archaeology of Modern and</i>	
	<i>Contemporary Cave Use on Mount Pelion</i>	

«Αθήνα καλεί Πεκίνο»: Αναδρομική ανάλυση της εξέλιξης των ελληνικών εξαγωγών αγαθών στην Κίνα (1995-2015)

Δημήτριος Καρκάνης

Δρ. Οικονομικών Επιστημών, Université Toulouse 1 Capitole

Περίληψη

Η περαιτέρω ανάπτυξη των διμερών εμπορικών σχέσεων μεταξύ Ελλάδας και Κίνας καθίσταται μια πρόδηλη και αμοιβαία στρατηγική των δύο χωρών για διαφορετικούς λόγους. Η Ελλάδα με το λιμάνι του Πειραιά αποτελεί μια σημαντική πύλη εισόδου των κινεζικών προϊόντων στην ευρωπαϊκή αγορά, ενώ οι προοπτικές προώθησης των ελληνικών προϊόντων στην τεράστια εγχώρια αγορά της Κίνας χαρακτηρίζονται δυνητικά ευνοϊκές. Το παρόν άρθρο επιχειρεί να αναδείξει συγκεκριμένους κλάδους προϊόντων στους οποίους διακρίνονται σημαντικές τάσεις επέκτασης των ελληνικών εξαγωγών προς την Κίνα, με απώτερο στόχο τη διερεύνηση των προοπτικών αναπροσανατολισμού της εξαγωγικής στρατηγικής της Ελλάδας σε σχέση με την ασιατική υπερδύναμη. Τα ευρήματα του άρθρου παρέχουν βάσιμες ενδείξεις για την αναγκαιότητα αναπροσανατολισμού της εμπορικής πολιτικής προς την ενίσχυση των εξαγωγών προϊόντων, τα οποία σχετίζονται άμεσα με τις διαρκώς αυξανόμενες καταναλωτικές ανάγκες των κινεζικών νοικοκυριών, με έμφαση στους κλάδους της διατροφής και του οικιακού εξοπλισμού.

Λέξεις κλειδιά

Ελλάδα, Κίνα, εξαγωγές αγαθών, αναδρομική ανάλυση

Settlements of private urbanization in Greece: processes of production, inventory, and analysis on processes and function

Abstract

The further development of bilateral trade relations between Greece and China constitutes an obvious and reciprocal strategy for various reasons. The port of Piraeus has become an important gateway of Chinese products into the European market, while the promotion prospects of Greek products into China's huge domestic market can be described as potentially favorable. The present article attempts to highlight specific Greek product sectors, whose exports to China are characterized by significant expansion trends in recent years, in order to finally evaluate the prospects of reorienting Greece's export strategy towards the Asian superpower. The findings provide significant evidence for the need to re-orientate trade policy in Greece and boost exports of products that are directly related to the ever-growing consumer needs of Chinese households, with emphasis on food and household equipment products.

Keywords

Greece, China, merchandise exports, retrospective analysis

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ενίσχυση των διμερών εμπορικών σχέσεων μεταξύ της Ελλάδας και της Κίνας αποτελεί μια πρόσφατη πραγματικότητα, δεδομένων των κινεζικών επενδύσεων στο λιμάνι του Πειραιά αλλά και της σταδιακής διείσδυσης των ελληνικών προϊόντων στην τεράστια εγχώρια αγορά της Κίνας. Οι πρόσφατες τακτικές συναντήσεις σε ανώτατο πολιτικό επίπεδο μεταξύ των δύο κρατών αποτελούν ακριβώς την απόδειξη αυτής της αμοιβαίας πρόθεσης για τη σύσφιξη των ελληνο-κινεζικών εμπορικών σχέσεων στα χρόνια που έπονται. Από την πλευρά της Ελλάδας, η συγκυρία της τρέχουσας οικονομικής κρίσης θέτει πλέον επιτακτικά το ζήτημα της αναγκαιότητας εξισορρόπησης του σταθερά ελλειμματικού, κατά τις τελευταίες δεκαετίες, εμπορικού ισοζυγίου της χώρας, διατηρώντας παράλληλα τα στρατηγικά πλεονεκτήματα στον τομέα του τουρισμού και της ναυτιλίας (Skordeli, 2015). Από την πλευρά της Κίνας, το λιμάνι του Πειραιά θεωρείται ως το βασικό σημείο εισόδου των κινεζικών εξαγωγών προς τη νοτιοανατολική και κεντρική Ευρώπη, παρόλο που το δίκτυο μεταφορικών υποδομών στην Ελλάδα αξιολογείται ακόμη ως υποανάπτυκτο (Van der Putten, 2016). Ωστόσο η μεταστροφή του οικονομικού μοντέλου της χώρας προς

τη στρατηγική ενίσχυσης της εσωτερικής κατανάλωσης αναμένεται να συντελέσει στο σταδιακό επαναπροσδιορισμό των εισαγωγικών της αναγκών. Λαμβάνοντας δε υπόψη το ειδικό βάρος της κινεζικής οικονομίας στο παγκόσμιο στερέωμα, γίνεται σαφές ότι οι εμπορικοί της εταίροι - όπως και η Ελλάδα - οφείλουν να ευθυγραμμιστούν στα νέα δεδομένα.

Οι κυριότερες θεωρίες διακρατικού εμπορίου καλούνται να προσδιορίσουν τους παράγοντες που καθορίζουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών στο πέρασμα του χρόνου. Η λογική της επιθετικής πολιτικής στον τομέα των εξαγωγών σε συνδυασμό με τη θεώρηση των εισαγωγών ως επιβλαβείς για τις κρατικές οικονομίες, όπως αυτή εκφραζόταν από τους Μερκαντιλιστές, ανταποκρινόταν αποτελεσματικά στη στρατηγική διατήρησης των αποθεμάτων πολύτιμων μετάλλων στα θησαυροφυλάκια των κρατών κατά τη διάρκεια του 16ου-18ου αιώνα. Οι πρώτες τάσεις αμφισβήτησης του κρατικού προστατευτισμού προς το εμπόριο διατυπώνονται στα μέσα του 18ου αιώνα μέσω των Φυσιοκρατών (V. de Gournay, R. Cantillon, F. Quesnay), οι οποίοι αναγνωρίζουν την ανάγκη απελευθέρωσης των εμπορικών δραστηριοτήτων από την κρατική παρέμβαση, θεωρώντας παράλληλα το γεωργικό τομέα ως την αποκλειστική πηγή πλούτου στην οικονομία (Guyot, 1888 ; Brewer, 2005). Ωστόσο η τελική απάντηση έναντι στον προστατευτισμό των Μερκαντιλιστών επέρχεται με τη δημοσίευση του έργου «Ο Πλούτος των Εθνών» από τον Adam Smith (1776), όπου το διακρατικό εμπόριο, απελευθερωμένο από τις κρατικές παρεμβάσεις, δύναται να συντελέσει θετικά προς την ευημερία των κρατών. Οι κλασικές θεωρήσεις εισάγουν τις έννοιες του απόλυτου (Smith, 1776) και του συγκριτικού πλεονεκτήματος (Ricardo, 1821), υπογραμμίζοντας το ρόλο της εξειδίκευσης στον προσανατολισμό της παραγωγικής και εξαγωγικής βάσης μιας χώρας.

Ο προσδιορισμός της προέλευσης του συγκριτικού πλεονεκτήματος μιας χώρας, και ειδικότερα αν αυτό οφείλεται στην αξιοποίηση του τεχνολογικού παράγοντα ή στους φυσικούς πόρους τους οποίους η χώρα διαθέτει, αποτελεί μια σημαντική πτυχή του αναπροσανατολισμού των ελληνικών εξαγωγών προς την Κίνα. Το ζήτημα που τίθεται πλέον, αφορά στην αναζήτηση της στόχευσης η οποία θα πρέπει να διαπνέει την εμπορική πολιτική της Ελλάδας ως προς την Κίνα στα χρόνια που έπονται. Δεδομένης της περιορισμένης βιβλιογραφίας, σχετικής με τη μελέτη των εμπορικών σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών, η προστιθέμενη αξία της παρούσας ανάλυσης έγκειται στο να αναδείξει τους κλάδους ελληνικών προϊόντων, των οποίων οι προοπτικές επέκτασης των εξαγωγών προς την Κίνα καταγράφονται ως δυνητικά ευνοϊκές.

2. ΓΕΝΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

2.1. Το σταδιακό άνοιγμα της Κίνας στο εξωτερικό εμπόριο

Η ανάληψη της ηγεσίας του Κομμουνιστικού Κόμματος της Κίνας από τον Deng Xiao Ping το 1978 αποτελεί το σημείο αφετηρίας για την αναθεώρηση της οικονομικής πολιτικής της χώρας, έπειτα από μια τριακονταετή περίοδο (1949-1978), η οποία στιγματίστηκε από το Μεγάλο Λιμό των ετών 1959-1961, την πολιτική αστάθεια κατά την περίοδο της Πολιτιστικής Επανάστασης (1966-1976) και τελικά το θάνατο του Mao Ze Dong το 1976. Οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις προσανατολίστηκαν στην προοπτική παγκοσμιοποίησης της κινεζικής οικονομίας, κυρίως μέσω της προσέλκυσης άμεσων ξένων επενδύσεων και το σταδιακό άνοιγμα της χώρας στο εξωτερικό εμπόριο (Tseng & Zebregs, 2002), δεδομένης της έλλειψης σε συναλλαγματικά διαθέσιμα το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα (Li, 2013). Σε συνδυασμό με την καθοριστική συμβολή των σαρωτικών αλλαγών που επιτελούνται στο σύστημα βιομηχανικής παραγωγής και την αναδιάρθρωση του γεωργικού τομέα, το οριστικό άνοιγμα προς το εξωτερικό εμπόριο συντελείται ουσιαστικά από το 1994 κι έπειτα (Keller et al, 2011 ; Sally, 2011) και επιστεγάζεται με την ένταξη της Κίνας στον ΠΟΕ το 2001.

Οι διαδικασίες ένταξης της Κίνας στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ) ολοκληρώθηκαν το Δεκέμβριο του 2001, δεκαπέντε έτη έπειτα από την έναρξη των διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο της GATT, καθιστώντας την το 143ο κράτος-μέλος του ΠΟΕ, ένταξη η οποία συνοδεύτηκε από την ένταξη της Ταϊβάν ως 144ο κράτος-μέλος. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι πριν την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων, η δέσμευση της χώρας για την απελευθέρωση των εμπορικών δικαιωμάτων συνετέλεσε στην τροποποίηση του Νόμου για το εξωτερικό εμπόριο το 1994 και την ενεργοποίησή του το 2004 (Qin, 2007). Από την πλευρά της κινεζικής ηγεσίας, τα βασικά κίνητρα για την στρατηγική αναγκαιότητα ένταξης της χώρας στον ΠΟΕ ήταν η ενίσχυση των άμεσων ξένων επενδύσεων, δεδομένου ότι η επακόλουθη εισαγωγή των νέων τεχνολογιών θα ενίσχυε ταυτόχρονα την ανάπτυξη της εγχώριας παραγωγής και ειδικότερα στους τομείς της ενέργειας, των τηλεπικοινωνιών και της αυτοκινητοβιομηχανίας. Όντας ένας ισότιμος εταίρος εντός του παγκόσμιου εμπορικού ιστού, η ένταξη της Κίνας θα έδινε τη δυνατότητα εξάλειψης των φραγμών εξαγωγής των κινεζικών προϊόντων (Prime, 2002), ενώ επισημαίνεται ο ρόλος των έμμεσων πιέσεων στη χώρα λόγω της ασιατικής χρηματοοικονομικής κρίσης, καθώς και η έκτακτη αναγκαιότητα αναθεώρησης των πολιτικών για τις επενδύσεις και τις εξαγωγές (Fewsmith, 1999).

Οι δεσμεύσεις της Κίνας για την απελευθέρωση της εγχώριας αγοράς της και την ένταξη στον ΠΟΕ περιλάμβαναν τη μη διακριτική μεταχείριση προς όλα τα κράτη – μέλη,

την εξάλειψη των πρακτικών διπλής τιμολόγησης μεταξύ των προϊόντων προς εγχώρια κατανάλωση και αυτών προς εξαγωγή, ενώ παράλληλα θα απαγορευόταν ο έλεγχος των τιμών για την προστασία των εγχώριων παραγωγικών κλάδων. Η συμφωνία προϋπέθετε την αναθεώρηση της σχετικής νομοθεσίας από κινεζικής πλευράς, τη θέσπιση νέων νόμων για το εμπόριο και την παροχή του δικαιώματος σε όλες τις επιχειρήσεις να εισάγουν ή να εξαγουν οποιοδήποτε εμπορεύσιμο προϊόν εντός των τριών πρώτων χρόνων της συμφωνίας, εκτός περιορισμένων εξαιρέσεων. Ταυτόχρονα, η Κίνα υποχρεώνεται να εξαλείψει και να μην εφαρμόσει εκ νέου οποιεσδήποτε επιδοτήσεις εξαγωγής των εγχώριων αγροτικών προϊόντων, αν και διατηρείται το δικαίωμα της αποκλειστικής κρατικής εμπορίας δημητριακών, καπνού, καυσίμων και ορυκτών (WTO, 2001).

Από την άλλη πλευρά, η συμφωνία προέβλεπε ότι οποιεσδήποτε απαγορεύσεις, ποσοτικοί περιορισμοί ή άλλα μέτρα τα οποία θα εφαρμόζονται εις βάρος των εισαγόμενων κινεζικών προϊόντων με τρόπο ο οποίος δε συνάδει με τους όρους της συμφωνίας του ΠΟΕ, θα πρέπει να εξαλειφθούν ή να αντιμετωπιστούν με αμοιβαία συμφωνημένους όρους (WTO, 2001). Με το πέρας του 2016 και την ταυτόχρονη συμπλήρωση δεκαπέντε ετών από την ένταξη της Κίνας στον ΠΟΕ, η αρχική συμφωνία όριζε ότι η χώρα δικαιούται νομικά να αποκτήσει το καθεστώς της «οικονομία της αγοράς» (Market Economy Status, MES), γεγονός το οποίο σημαίνει την ταυτόχρονη άρση των πολιτικών anti-dumping από τα υπόλοιπα κράτη-μέλη του ΠΟΕ προς την Κίνα. Ωστόσο φαίνεται ότι έως τώρα οι ΗΠΑ, η ΕΕ και η Ιαπωνία συνεχίζουν να διατηρούν τις συγκεκριμένες πολιτικές, υποστηρίζοντας πως η χαμηλή τιμολόγηση προϊόντων στην εγχώρια αγορά της Κίνας δεν ανταποκρίνεται στις προϋποθέσεις μιας οικονομίας της ελεύθερης αγοράς. Παράλληλα επισημαίνεται από τα συγκεκριμένα κράτη ότι υφίσταται ο κίνδυνος κατακλυσμού της παγκόσμιας αγοράς από υποτιμολογημένα κινεζικά προϊόντα (Deutsche Welle, 2016 ; European Commission, 2016). Παρόμοιες πρόσφατες εκφράσεις διαμαρτυρίας έχουν πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο του ΠΟΕ από τις ΗΠΑ προς την Κίνα, με τις ενστάσεις να αφορούν στις δασμολογικές ποσοτώσεις για ορισμένα αγροτικά προϊόντα όπως το ρύζι και το καλαμπόκι (WTO, 2016).

Με όρους αξίας εμπορικών συναλλαγών, η Κίνα αποτελεί την πρώτη εξαγωγική και δεύτερη εισαγωγική δύναμη (μετά τις ΗΠΑ) παγκοσμίως για το 2015 (World Trade Statistical Review, 2016). Ωστόσο διαπιστώνεται μια πρόσφατη επιβράδυνση των συνολικών εισαγωγών στην Κίνα από το 2014 κι έπειτα (Kang & Liao, 2016; Kireyev & Leonidov, 2016; Hong et al, 2016). Θεωρείται επίσης ότι η σταδιακή μείωση των επενδύσεων στη χώρα, καθώς και η ταυτόχρονη πτώση των εξαγωγών αποτελούν τους δύο σημαντικότερους παράγοντες που συνετέλεσαν στη μείωση των συνολικών εισαγωγών, δίνοντας ουσιαστικά το περίγραμμα της γενικότερης μετατόπισης της εθνικής στρατηγικής της Κίνας προς την τόνωση της εσωτερικής κατανάλωσης και την περαιτέρω ανάπτυξη του τομέα των

υπηρεσιών (World Bank, 2016; Kang & Liao, 2016). Η παρατηρούμενη μείωση οφείλεται βασικά στην πτώση των εισαγωγών αγαθών, σε αντίθεση με μια σημαντική ενίσχυση των εισαγωγών υπηρεσιών (Hong et al, 2016). Επιπλέον, η προβολή της τάσης εξέλιξης των κινεζικών εισαγωγών έως το 2020, βάσει του σεναρίου σύμφωνα με το οποίο η πτώση τους θα συνεχιστεί κατά τα έτη 2016 και 2017 (Kireyev & Leonίδου, 2016), προβλέπει έναν ελάχιστο αντίκτυπο για τις ελληνικές και τις κυπριακές εξαγωγές, μεταξύ του συνόλου των ευρωπαϊκών κρατών.

2.2. Οι εμπορικές σχέσεις ΕΕ – Κίνας σήμερα

Η αναγκαιότητα περαιτέρω σύσφιξης των οικονομικών σχέσεων μεταξύ ΕΕ και Κίνας επιβεβαιώνεται στα επίσημα έγγραφα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (European Commission, 2015). Στην προσπάθεια να αξιολογηθούν οι προοπτικές εξέλιξης των διμερών σχέσεων μεταξύ ΕΕ και Κίνας, η έκθεση του Business Europe (2015) παραθέτει μια δέσμη παραμέτρων οι οποίες καθορίζουν το συσχετισμό δυνάμεων και αδυναμιών κατά περίπτωση για τους δύο εμπορικούς εταίρους. Από την πλευρά της ΕΕ, η τεχνογνωσία, η διεθνής εμπειρία αλλά και τα υψηλά ευρωπαϊκά πρότυπα θεωρούνται σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα, ενώ παράλληλα επισημαίνεται η υψηλή ποιότητα παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών. Στο επίπεδο των αδυναμιών, γίνεται αναφορά στη χρήση ενός ισχυρού νομίσματος όπως το ευρώ, στους υψηλούς κίνδυνους που αντιμετωπίζουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, στην εξάρτηση της ΕΕ από τις πρώτες ύλες είτε ακόμη στη σχετική έλλειψη διπλωματικής στήριξης της ΕΕ. Επισημαίνονται ταυτόχρονα η σημαντική εξαγωγική δραστηριότητα της Κίνας σε σχέση με την ΕΕ, η απουσία ισότιμων όρων ανταγωνισμού με την Κίνα σε σχέση με τις πολιτικές προώθησης των εξαγωγών, καθώς και η έλλειψη μιας ενιαίας και ισχυρής ευρωπαϊκής πολιτικής, ως συνέπεια των συνάψεων επιμέρους διμερών συμφωνιών μεταξύ των κρατών – μελών της ΕΕ με την Κίνα.

Από την κινεζική πλευρά, η τεράστια και διαρκώς επεκτεινόμενη εγχώρια αγορά, οι υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης αλλά και η σημαντική διαθεσιμότητα σε πρώτες ύλες αποτελούν τα σημαντικότερα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας. Αναφέρονται ακόμη οι εξειδικευμένοι ανθρώπινοι πόροι συγκριτικά χαμηλού κόστους, καθώς επίσης και η αποτελεσματικότητα στη σύναψη επιχειρηματικών συνεργασιών. Στο πλαίσιο των απειλών και μεταξύ άλλων, επισημαίνονται ο ισχυρός κρατικός έλεγχος, το καθεστώς ευνοϊκής μεταχείρισης και οι επιδοτήσεις σε συγκεκριμένα προϊόντα, τα διαφορετικά εγχώρια πρότυπα και τα ζητήματα της βίζας, είτε ακόμη το ζήτημα της ελλιπούς προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας (Business Europe, 2015).

Στο θεσμικό πλαίσιο, η Διμερής Επενδυτική Συμφωνία μεταξύ ΕΕ – Κίνας (EU-China Bilateral Investment Agreement) αποτελεί μια από τις σημαντικότερες προτεραιότητες της

νέας στρατηγικής της ΕΕ για το εμπόριο και τις επενδύσεις, με στόχο την εμβάθυνση των διμερών σχέσεων με την Κίνα. Η χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 και η επακόλουθη αναγκαιότητα αναζήτησης ρευστότητας από τα κράτη – μέλη της ΕΕ αποτέλεσε το ερέθισμα για την έναρξη των διαπραγματεύσεων. Η επίσημη έναρξή τους ανακοινώθηκε κατά τη διάρκεια της 16ης Συνόδου Κορυφής μεταξύ ΕΕ – Κίνας το Νοέμβριο του 2013, ενώ τον Ιανουάριο του 2016 πραγματοποιήθηκε στο Πεκίνο ο ένατος γύρος διαπραγματεύσεων. Ο βασικός στόχος της συμφωνίας είναι η επέκταση της πρόσβασης των κρατών της ΕΕ στην εγχώρια κινεζική αγορά, ταυτόχρονα με τη διευκόλυνση των κινεζικών επενδύσεων στην ΕΕ. Ωστόσο η πραγματικότητα αποδεικνύει ότι η ευρωπαϊκή εγχώρια αγορά είναι ήδη σχετικά ανοικτή προς τις κινεζικές επενδύσεις, καθιστώντας την ανάγκη προσβασιμότητας της κινεζικής εγχώριας αγοράς από την ΕΕ λιγότερο επείγουσα για την Κίνα (Ewert, 2016).

2.3. Οι διμερείς εμπορικές σχέσεις Ελλάδας - Κίνας

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, οι διμερείς σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Κίνας βρίσκονται σε άριστο επίπεδο, με επακόλουθη τη σύναψη επιμέρους συμφωνιών συνεργασίας στον τομέα του εμπορίου. Το 2000 πραγματοποιείται επίσημη επίσκεψη του Προέδρου της ΛΔΚ Jiang Zemin στην Ελλάδα, με ένα από τα βασικά θέματα συνομιλίας την οικονομική συνεργασία και τις διμερείς σχέσεις μεταξύ των χωρών. Το 2002, ο πρωθυπουργός της Ελληνικής Δημοκρατίας πραγματοποιεί την πρώτη επίσημη επίσκεψη πρωθυπουργού στην Κίνα έπειτα από 16 χρόνια, με αποτέλεσμα την υπογραφή συμφωνίας για την αποφυγή της διπλής φορολογίας, καθώς και δύο πρωτόκολλων για την προώθηση του ελληνικού ελαιόλαδου. Τον Ιανουάριο του 2006 υπογράφεται μνημόνιο για τη δημιουργία μόνιμου Επιχειρηματικού Φόρουμ μεταξύ του Επιχειρηματικού Συμβουλίου Ελλάδας – Κίνας και του Κινεζικού Συμβουλίου Προώθησης του Διεθνούς Εμπορίου. Παράλληλα, υπογράφεται συμφωνία για την εξαγωγή 60.000 τόνων φωσφορικών λιπασμάτων στην Κίνα, ενώ το Δεκέμβριο του ίδιου έτους υπογράφεται συμφωνία για την εξαγωγή ελληνικού ελαιόλαδου στην κινεζική πόλη Qingdao.

Η επέκταση της οικονομικής και εμπορικής συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών επιστεγάστηκε τον Οκτώβριο του 2010, μέσω της υπογραφής δύο διακρατικών και εννέα επιχειρηματικών συμφωνιών στους τομείς της ναυτιλίας, του εμπορίου, του πολιτισμού και του τουρισμού, συνοδευόμενη από δεσμεύσεις για μια κοινή προσπάθεια διπλασιασμού των ελληνικών εξαγωγών προς την Κίνα. Το Δεκέμβριο του 2014, υπογράφεται σύμφωνο πρόθεσης συνεργασίας μεταξύ των υπουργών υγείας των δύο χωρών για την προώθηση του τουρισμού υγείας και τα γενόσημα φάρμακα. Το Μάρτιο του 2015, εξετάζεται το ζήτημα της περαιτέρω προώθησης των ελληνικών εξαγωγών στην Κίνα, ενώ τον Απρίλιο του 2016 υπογράφεται συμφωνία μεταξύ του Τ.Α.Ι.Π.Ε.Δ και της Cosco για την πώληση

του 67% του Οργανισμού Λιμένος Πειραιά (ΑΠΕ-ΜΠΕ, 2016). Οι συναντήσεις σε επίπεδο πρωθυπουργών στην Κίνα τον Ιούλιο του 2016 αποσκοπούσαν στο να διευρύνουν περαιτέρω την ανάπτυξη των εμπορικών δεσμών μεταξύ των δύο χωρών εν μέσω της εύθραυστης οικονομικής συγκυρίας για την Ελλάδα. Οι προσπάθειες από ελληνικής πλευράς επικεντρώθηκαν στη διερεύνηση των προοπτικών διεύρυνσης των εξαγωγών ελληνικού ελαιόλαδου, ορυκτών και φαρμακευτικών προϊόντων, τις επενδύσεις στην κινεζική αγορά ακινήτων, την τεχνολογία και τις υποδομές (Malkoutzis, 2016).

3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Η μεθοδολογική προσέγγιση της παρούσας ανάλυσης βασίζεται στη συστηματική σύγκριση της σχετικής συμβολής των επιμέρους κλάδων ελληνικών εξαγόμενων αγαθών προς την Κίνα για την περίοδο 1995-2015 και στη διερεύνηση των ενδεχόμενων μεταβολών στο πιο πρόσφατο χρονικό διάστημα, το οποίο αντιστοιχεί στην περίοδο περαιτέρω σύσφιξης της εμπορικής συνεργασίας μεταξύ των χωρών (2010-2015). Η αξιολόγηση του ειδικού βάρους του κάθε κλάδου στη συνολική αξία εξαγωγών αγαθών προς την Κίνα πραγματοποιείται μέσω του υπολογισμού της αθροιστικής αξίας εξαγωγών συνολικά για τα έτη που περιλαμβάνονται σε κάθε περίοδο υπό μελέτη. Στο τελικό στάδιο της ανάλυσης, η ανάδειξη των ευνοϊκών προοπτικών ενίσχυσης των ελληνικών εξαγωγών προς την Κίνα έγκειται στο να διερευνήσει εάν οι πρόσφατα παρατηρούμενες ποσοστιαίες αυξήσεις στην αξία εξαγωγών συγκεκριμένων ελληνικών προϊόντων προς την Κίνα ταυτίζεται χρονικά με ποσοστιαίες αυξήσεις στην αξία των συνολικών εισαγωγών της Κίνας για τα αντίστοιχα προϊόντα.

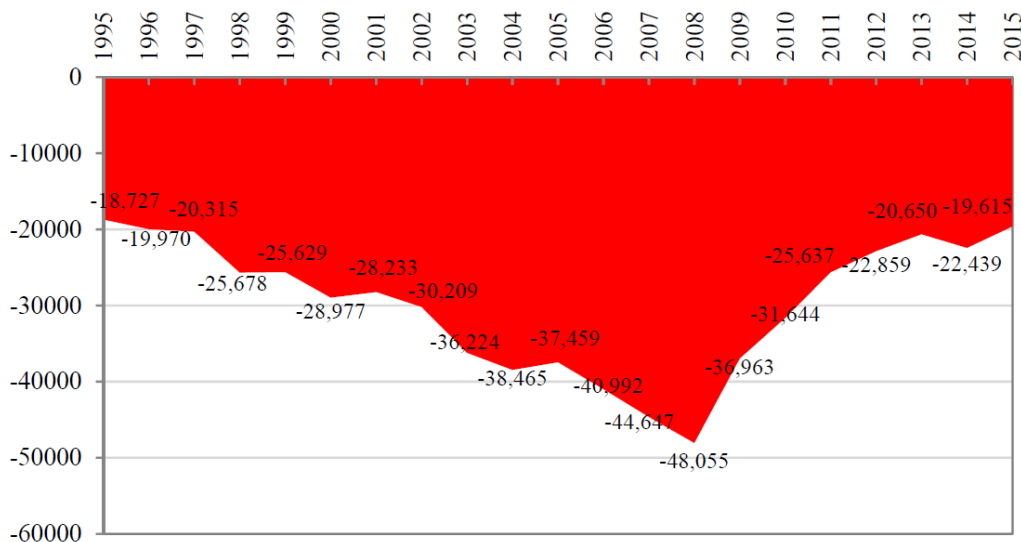
Τα πρωτογενή δεδομένα προέρχονται από τη βάση δεδομένων UN COMTRADE - UNCTADStat σε τρέχουσες τιμές σε δολάρια, οι οποίες και τελικά αποπληθωρίζονται, αναγόμενες σε σταθερά δολάρια με έτος βάσης το 2005. Τα εμπορεύσιμα αγαθά κατηγοριοποιούνται σύμφωνα με την ταξινόμηση Standard International Trade Classification (SITC- Rev.3). Κατά σύμβαση, στις περιπτώσεις έλλειψης τιμών στα δεδομένα σε σχέση με την αξία εξαγωγών των επιμέρους κλάδων προϊόντων για ένα ή περισσότερα έτη στη συγκεκριμένη βάση δεδομένων, αυτές δε λαμβάνονται υπόψη στον υπολογισμό της αθροιστικής αξίας εξαγωγών και συνεπώς θεωρούνται μηδενικές. Η προαναφερόμενη υπόθεση εργασίας δύναται να τεκμηριωθεί από το γεγονός ότι το εύρος των εξαγόμενων ελληνικών προϊόντων προς την Κίνα είναι σχετικά περιορισμένο σε σύγκριση με το σύνολο των 255 τριψηφίων κωδικών προϊόντων, όπως αυτά ομαδοποιούνται στη συγκεκριμένη βάση δεδομένων, και ιδιαίτερα κατά τα πρώτα έτη της ανάλυσης.

4. ΟΙ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΚΙΝΑ

4.1. Το γενικό εμπορικό ισοζύγιο αγαθών

Μέσω της παρατήρησης της εξέλιξης του εμπορικού ισοζυγίου της Ελλάδας κατά την περίοδο 1995-2015 είναι δυνατό να διακριθούν δύο διαφορετικές τάσεις εξέλιξης, με εμφανές σημείο καμπής την έναρξη της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης (2008-2009). Το ισοζύγιο διατηρείται σταθερά αρνητικό καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου, ενώ η ελάχιστη απόκλιση μεταξύ αξίας εξαγωγών και εισαγωγών (18,7 δις δολάρια) παρατηρείται στο πρώτο έτος υπό μελέτη (1995) και η μέγιστη (48,1 δις δολάρια) το έτος 2008. Πιο συγκεκριμένα, παρατηρείται μια σχετικά σταθερή τάση διεύρυνσης του εμπορικού ελλείμματος κατά το χρονικό διάστημα 1995-2008, η οποία αντιστρέφεται από το 2009 κι έπειτα. Το εμπορικό έλλειμμα υπολογίζεται στα 19.615 εκατομμύρια δολάρια για το 2015, όντας το μικρότερο παρατηρηθέν από την έναρξη της κρίσης, αλλά παράλληλα και το δεύτερο μικρότερο σε όλη τη διάρκεια της υπό μελέτη περιόδου. Κατά συνέπεια η περίοδος της κρίσης συνοδεύτηκε από το σημαντικό περιορισμό του εμπορικού ελλείμματος στην Ελλάδα, το οποίο κατά το έτος 2015 επανέρχεται στα επίπεδα του 1995.

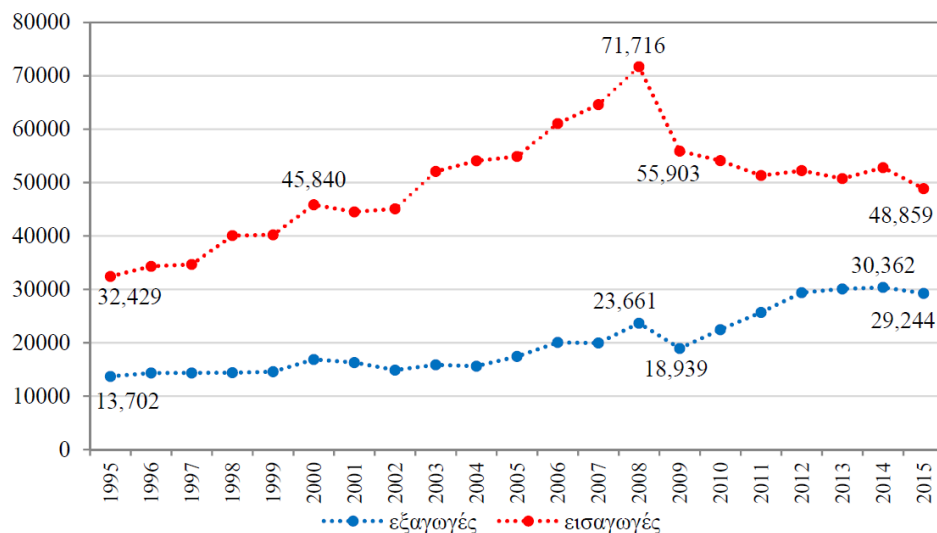
Σχήμα 1. Εξέλιξη του εμπορικού ισοζυγίου αγαθών της Ελλάδας (1995-2015, σταθερά εκατομμύρια δολάρια 2005)

Πηγή: UNCOMTRADE - UNCTADStat

Στο επίπεδο των εισαγωγών (Σχήμα 2), παρατηρείται μια σημαντική αύξηση το χρονικό διάστημα 1995-2008, εκτιμώμενη στα 71,7 δισεκατομμύρια δολάρια για το 2008, δηλαδή υπερδιπλάσια σε σχέση με το 1995 (32,4 δις δολάρια). Για την ίδια περίοδο, η παρατηρούμενη επίσης αύξηση της αξίας εξαγωγών από τα 13,7 (1995) στα 23,7 δισεκατομμύρια δολάρια (2008) είναι σαφώς μικρότερη από αυτή των εισαγωγών. Κατά συνέπεια η διεύρυνση του εμπορικού ελλείμματος την περίοδο 1995-2008 οφείλεται στη σημαντικότερη αύξηση της αξίας εισαγωγών σε σχέση με τις εξαγωγές. Στη συνέχεια και αποκλειστικά για το 2009, παρατηρείται σημαντική πτώση της αξίας εισαγωγών, ή τουλάχιστον σημαντικότερη από την αξία εξαγωγών για το ίδιο έτος. Από τότε κι έπειτα, η πτώση της αξίας εισαγωγών φαίνεται να μειώνεται σταδιακά έως και το 2015, σε αντίθεση με αυτή των εξαγωγών, η οποία αυξάνεται έως και το 2012, παραμένοντας σχετικά στάσιμη για τα επόμενα τρία έτη. Με βάση τις ανωτέρω παρατηρήσεις για την περίοδο 2008-2015, γίνεται εμφανές ότι η συρρίκνωση του εμπορικού ελλείμματος οφείλεται κυρίως στη μείωση της αξίας εισαγωγών και δευτερευόντως στην αύξηση της αξίας εξαγωγών, η οποία ούτως ή άλλως παραμένει στάσιμη για τα τελευταία τέσσερα έτη υπό μελέτη.

Σχήμα 2. Συνολική αξία ελληνικών εισαγωγών και εξαγωγών αγαθών (1995-2015, σταθερά εκατομμύρια δολάρια 2005)

Πηγή: UNCOMTRADE - UNCTADStat

Παρατηρώντας τη σημειακή πτώση της αξίας των εισαγωγών και εξαγωγών για το 2015 σε σχέση με το προηγούμενο έτος, θα πρέπει να επισημανθεί το γεγονός της επιβολής κεφαλαιακών ελέγχων (capital controls) στην Ελλάδα, η οποία ενεργοποιήθηκε στο

εγχώριο τραπεζικό σύστημα τον Ιούνιο του 2015. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Πειραιά (Ε.Β.Ε.Π.), τον Ιούνιο του 2015 διακινήθηκαν 14.447 εμπορευματοκιβώτια στο Σταθμό Εμπορευματοκιβωτίων Πειραιά (Σ.Ε.Π.), σαφώς λιγότερα σε σχέση με τα 16.583 εμπορευματοκιβώτια (TEU) για τον αντίστοιχο μήνα του 2014 (μείωση κατά 12,9%). Τον Ιούλιο του 2015 φαίνεται να διευρύνεται περαιτέρω η απόκλιση σε σχέση με τον Ιούνιο, με το Ε.Β.Ε.Π. να καταγράφει τη διακίνηση 14.138 TEU, έναντι 16.590 TEU για τον αντίστοιχο μήνα του 2014 (-14,8%). Τα στοιχεία του Αυγούστου 2015 φανερώουν περαιτέρω επιδείνωση της δραστηριότητας διακίνησης εμπορευματοκιβωτίων και πτώση κατά 39,2%, με 9.052 έναντι 14.895 TEU για τον Αύγουστο του 2014. Στο επίπεδο των εξαγωγών καταγράφεται μείωση κατά 8% στη συνολική αξία εξαγωγών μεταξύ του Ιουλίου 2015 (2,3 δις ευρώ) και του ίδιου μήνα για το 2014 (2,5 δις ευρώ).

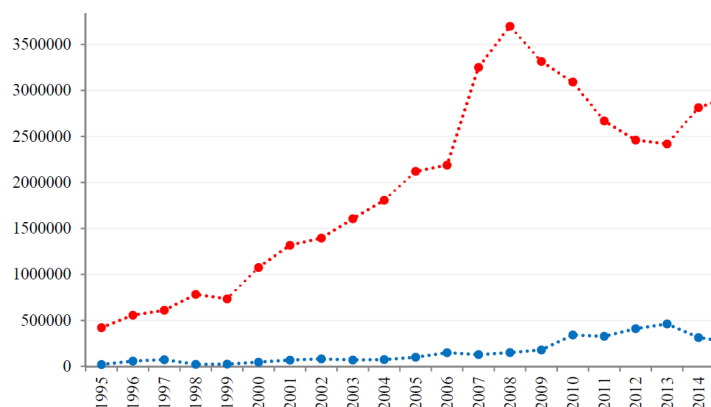
4.2. Το εμπορικό ισοζύγιο μεταξύ των δύο χωρών

Η συνολική αξία των ελληνικών εισαγωγών αγαθών από την Κίνα καταγράφει σημαντική αύξηση έως και το 2008, αγγίζοντας σχεδόν τα 3,7 δισεκατομμύρια δολάρια, συνοδευόμενη από μια σταδιακή πτώση με την έναρξη της οικονομικής κρίσης. Η αξία εισαγωγών το 2015 υπολογίζεται σε περίπου 3 δις δολάρια. Ωστόσο το ελληνικό εμπορικό ισοζύγιο αναφορικά με τις εμπορικές συναλλαγές με την Κίνα είναι φανερά αρνητικό και ιδιαιτέρως κατά τη χρονική περίοδο από το 2006 κι έπειτα. Η συνολική αξία εξαγωγών προς την Κίνα μοιάζει αμελητέα σε σχέση με αυτή των εισαγωγών, τουλάχιστον για τα πρώτα δέκα έτη της υπό μελέτη περιόδου, παρουσιάζοντας ωστόσο σταδιακή αύξηση έως και τα 462 εκατομμύρια δολάρια το 2013. Τα επόμενα δύο έτη παρατηρείται μείωση της συνολικής αξίας εξαγωγών, υπολογιζόμενη στα 261 εκατομμύρια για το 2015.

Τα Σχήματα 4 και 5 απεικονίζουν την ποσοστιαία μεταβολή της συνολικής αξίας των ελληνικών εξαγωγών, σε σύγκριση με την αξία των ελληνικών εξαγωγών αποκλειστικά προς την Κίνα, έχοντας ως έτη βάσης μέτρησης των ποσοστιαίων μεταβολών το πρώτο έτος της περιόδου υπό μελέτη (1995) και το 2005, αντίστοιχα. Στην πρώτη περίπτωση, θα πρέπει να επισημανθεί η σταδιακή σημαντική αύξηση των ελληνικών εξαγωγών προς την Κίνα ιδιαίτερα κατά το διάστημα 2010-2013, όντας σαφώς σημαντικότερη από την αντίστοιχη ποσοστιαία αύξηση της συνολικής αξίας εξαγωγών. Ωστόσο κατά τα δύο τελευταία έτη της υπό μελέτη περιόδου είναι εμφανής η υποχώρηση της αξίας εξαγωγών προς την Κίνα. Αντίστοιχα συμπεράσματα μπορούν επίσης να αντληθούν από τον ορισμό ως έτους βάσης το 2005 (Σχήμα 5). Κατά συνέπεια οι πρόσφατες προσπάθειες επέκτασης της εμπορικής συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών μεταφράζονται σε σαφώς υψηλότερους ρυθμούς αύξησης της αξίας εξαγωγών προς την Κίνα σε σχέση με τις συνολικές εξαγωγές

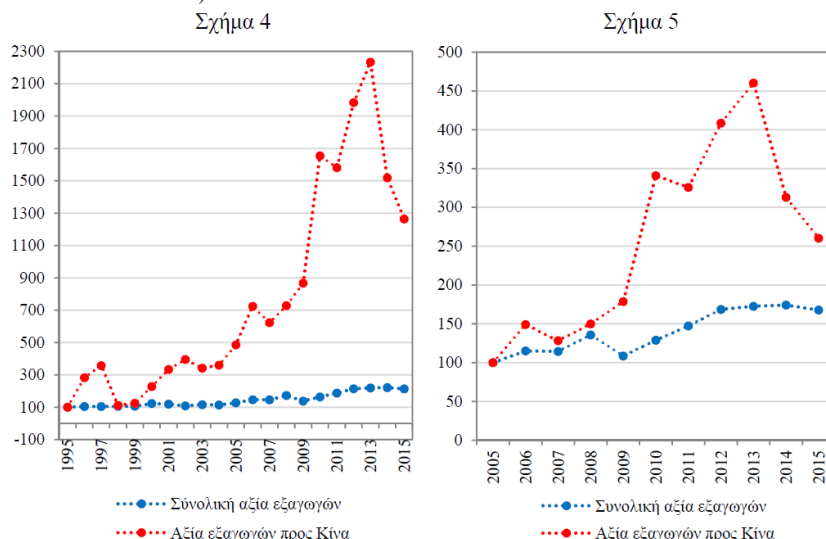
από το 2010 έως το 2015, έστω κι αν τα δύο τελευταία έτη παρατηρείται μια σημαντική επιβράδυνση.

Σχήμα 3. Συνολική αξία εισαγωγών και εξαγωγών αγαθών από και προς την Κίνα (1995-2015, σε σταθερά 1.000 δολάρια 2005)

Πηγή: UNCOMTRADE - UNCTADStat

Σχήματα 4, 5. Ποσοστιαίες μεταβολές (%) της αξίας ελληνικών εξαγωγών αγαθών (έτη βάσης=1995, 2005)

Πηγή: UNCOMTRADE - UNCTADStat

5. ΑΝΑΔΡΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ ΑΓΑΘΩΝ

Η αναδρομική ανάλυση που ακολουθεί επικεντρώνεται στους τριάντα σημαντικότερους κλάδους αγαθών με όρους αθροιστικής αξίας εξαγωγών α) για την τελευταία εικοσαετία (1995-2015) και β) το πρόσφατο χρονικό διάστημα 2010-2015. Η κατηγοριοποίηση των κλάδων πραγματοποιείται σε επίπεδο τριψήφιων κωδικών. Δεδομένου ότι οι περισσότεροι κλάδοι ταυτίζονται μεταξύ των δύο συγκεκριμένων κριτηρίων που περιγράφονται ανωτέρω, η αναδρομική ανάλυση αφορά τελικά σε 36 συνολικά κλάδους εξαγωγίμων προϊόντων από την Ελλάδα προς την Κίνα (βλ. Παράρτημα).

5.1. Η περίοδος 1995-2015

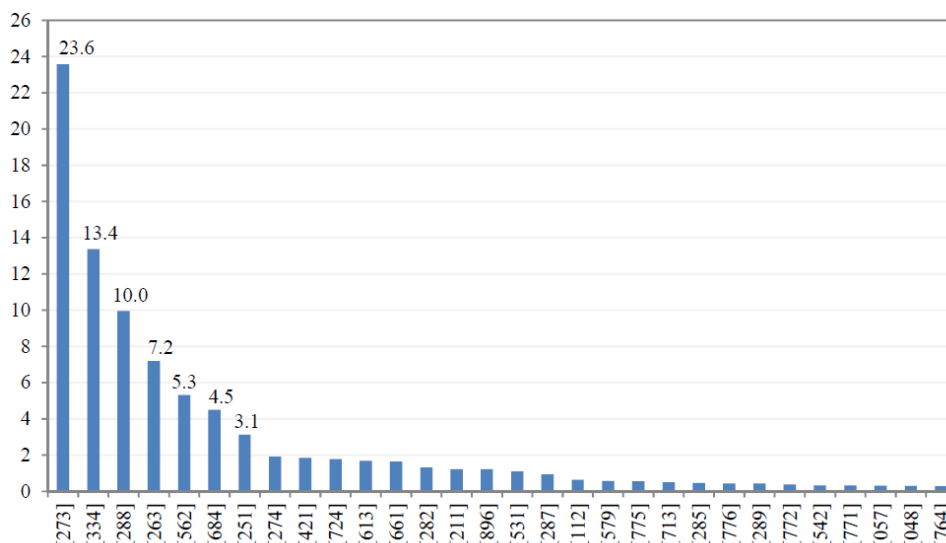
Οι τριάντα σημαντικότεροι κλάδοι εξαγόμενων αγαθών (Σχήμα 6) συμβάλλουν στο 87,1% της συνολικής αξίας εξαγωγών προς την Κίνα αθροιστικά για την περίοδο 1995-2015. Θα πρέπει να τονιστεί ότι δέκα εκ των τριάντα προαναφερθέντων κλάδων αντιπροσωπεύουν τη γενική κατηγορία των ακατέργαστων, μη βρώσιμων υλικών, εκτός καυσίμων (SITC2), οι εξαγωγές των οποίων συνεισφέρουν στο μισό (50,1%) της συνολικής αξίας εξαγωγών προς την Κίνα αθροιστικά για την εικοσαετή περίοδο, συμπεριλαμβανομένης της αξίας εξαγωγών πετρελαιοειδών. Οι εξαγωγές πέτρας, άμμου και αμμοχάλικου (273) και των μη σιδηρούχων απορριμμάτων και θραυσμάτων βασικών μετάλλων (288) αντιπροσωπεύουν το 23,6% και 9,95% της συνολικής αξίας εξαγωγών, αντίστοιχα. Ακολουθούν οι τομείς του βαμβακιού (263, 7,2%), των λιπασμάτων (562, 5,3%), του αλουμινίου (684, 4,5%), καθώς και του χαρτοπολτού και απορριμμάτων χαρτιού (251, 3,1%).

Πέρα από την προφανή υπερ-εκπροσώπηση του κλάδου των ακατέργαστων μη βρώσιμων υλικών στις ελληνικές εξαγωγές προς την Κίνα, καθώς και τη συμμετοχή των πετρελαιοειδών ή ασφαλτούχων ορυκτών (334, >70% πετρέλαιο) κατά 13,4% περίπου στη συνολική αξία εξαγωγών, η εξαγωγική δραστηριότητα αναφορικά με τις υπόλοιπες γενικές κατηγορίες είναι σαφώς ήσσονος σημασίας. Στην περίπτωση των επεξεργασμένων προϊόντων (SITC6), οι εξαγωγές γουνοδερμάτων (613), αλουμινίου (684), τσιμέντου, ασβέστη και άλλων υλικών κατασκευής (661) συνεισφέρουν στο 7,8% της αθροιστικής αξίας, ενώ οι τέσσερις κλάδοι των χημικών προϊόντων στο 7,3%. Οι επτά εκ των συγκεκριμένων τριάντα κλάδων που αναφέρονται στα μηχανήματα και τον εξοπλισμό για τις μεταφορές (SITC7) συνεισφέρουν μόλις στο 4,2% της αθροιστικής αξίας εξαγωγών.

Ανακεφαλαιώνοντας τα ευρήματα της αναδρομικής ανάλυσης σε βάθος εικοσαετίας, γίνεται αντιληπτό ότι ο τομέας των εξαγωγών ελληνικών αγαθών προς την Κίνα βασίστηκε κυρίως στις εξαγωγές ακατέργαστων υλικών είτε ακόμη επεξεργασμένων υλικών για τις κατασκευές, τα οποία σχετίζονται με τις επενδύσεις σε υποδομές. Οι προαναφερθείσες

παρατηρήσεις συνηγορούν απλώς στο γεγονός της ραγδαίας ανάπτυξης της οικοδομικής δραστηριότητας στην Κίνα τις δύο τελευταίες δεκαετίες, δεδομένης της εν εξελίξει διαδικασίας αστικοποίησης του κινεζικού πληθυσμού. Το ερώτημα που τίθεται πλέον αφορά στο αν παρατηρείται διαφοροποίηση των παραγωγικών κλάδων και της συμβολής αυτών στις ελληνικές εξαγωγές προς την Κίνα ειδικότερα κατά την τελευταία πενταετία και εν μέσω οικονομικής κρίσης, σε σύγκριση με το σύνολο της εικοσαετούς περιόδου. Ειδικότερα, χρίζει ιδιαίτερου ενδιαφέροντος η διερεύνηση της ενδεχόμενης προσαρμογής της εμπορικής πολιτικής στην Ελλάδα, στοχεύοντας στην ενίσχυση συγκεκριμένων παραγωγικών κλάδων οι οποίοι δύνανται να ανταποκριθούν θετικά στην αυξανόμενη ζήτηση εντός της εγχώριας κινεζικής αγοράς.

Σχήμα 6. Αθροιστική αξία εξαγωγών προς την Κίνα ανά κλάδο αγαθών: Ποσοστό (%) επί του συνόλου (1995-2015)

Πηγή: UNCOMTRADE - UNCTADStat

5.2. Οι πρόσφατες εξελίξεις εν μέσω οικονομικής κρίσης (2010-2015)

Κατά την περίοδο 2010-2015 παρατηρούνται ορισμένες σημαντικές διαφοροποιήσεις σε σχέση με την αναδρομική ανάλυση για το διάστημα 1995-2015, δίχως ωστόσο να επηρεάζεται σημαντικά η σχετική συμβολή των τεσσάρων βασικότερων κλάδων (Σχήμα 7). Οι εξαγωγές πέτρας, άμμου, αμμοχάλικου (26,8%) και των πετρελαιοειδών ή ασφαλτούχων ορυκτών (19,7%) διακρίνονται σταθερά από τη σημαντικότερη συμβολή στις ελληνικές

εξαγωγές προς την Κίνα, συνοδευόμενες από τις εξαγωγές βαμβακιού (8,7%) και μη σιδηρούχων απορριμμάτων και θραυσμάτων βασικών μετάλλων (8,2%). Οι εξαγωγές των συγκεκριμένων τριάντα παραγωγικών κλάδων αντιπροσωπεύουν το 89% περίπου της συνολικής αξίας εξαγωγών προς την Κίνα.

5.2.1. Οι διακυμάνσεις στη σχετική συμβολή των παραγωγικών κλάδων στις εξαγωγές

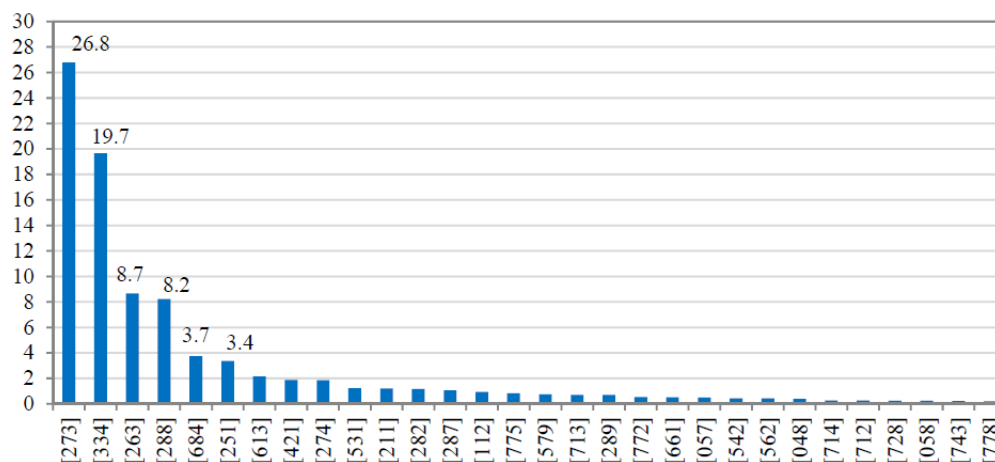
Σε σύγκριση με την προηγούμενη αναδρομική ανάλυση, ο διατροφικός τομέας (SITCo) εκπροσωπείται από έναν επιπλέον κλάδο αγαθών, και πιο συγκεκριμένα αυτό των διατηρημένων φρούτων και συναφών παρασκευασμάτων (058). Το μερίδιο της συμβολής των τριών πλέον κλάδων είναι υψηλότερο σε σχέση με το αντίστοιχο των δύο κλάδων κατά την εικοσαετή περίοδο (1,1 έναντι 0,6%). Παρόμοια συμπεράσματα μπορούν να εξαχθούν και στις υπόλοιπες γενικές κατηγορίες που σχετίζονται με το διατροφικό τομέα. Η συμβολή των εξαγωγών αλκοολούχων ποτών (SITC1, 112) εμφανίζεται ελαφρώς ενισχυμένη την τελευταία πενταετία (0,93 έναντι 0,64% επί της συνολικής αξίας εξαγωγών), ενώ η αντίστοιχη των εξαγωγών σταθεροποιημένων φυτικών λιπών και ελαίων (SITC4, 421) παραμένει πρακτικά σταθερή. Εκτός από τα προϊόντα που σχετίζονται με το διατροφικό τομέα, σημαντικότερη είναι επίσης η ενίσχυση της σχετικής συμβολής των εννέα κλάδων που αντιπροσωπεύουν την κατηγορία των μη βρώσιμων ακατέργαστων υλικών (SITC2, 52,9 έναντι 50,1%), καθώς και ο κλάδος των πετρελαιοειδών ή ασφαλούχων ορυκτών (>70% πετρέλαιο), συμβάλλοντας με ποσοστό 19,7% επί της συνολικής αθροιστικής αξίας των ελληνικών εξαγωγών στην Κίνα, έναντι 13,4% αθροιστικά για την περίοδο 1995-2015.

Αντιστρόφως, οι υπόλοιποι κλάδοι που αντιπροσωπεύουν τις γενικές κατηγορίες SITC5-8 στο δείγμα των τριάντα σημαντικότερων εξαγόμενων κλάδων προϊόντων χαρακτηρίζονται από σχετική αποδυνάμωση της συμβολής στις συνολικές εξαγωγές. Η σημαντικότερη εξ αυτών παρατηρείται στις εξαγωγές χημικών προϊόντων (SITC5, 2,8 έναντι 7,3%), ένα λογικό επακόλουθο της ραγδαίας μείωσης των εξαγωγών λιπασμάτων - με όρους αξίας - ήδη από τις αρχές της προηγούμενης δεκαετίας. Λιγότερο σημαντική είναι η αποδυνάμωση της σχετικής συμβολής των κλάδων που σχετίζονται με τα επεξεργασμένα προϊόντα της γενικής κατηγορίας SITC6 (6,4 έναντι 7,8%), με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα τη μειούμενη σχετική συμβολή των εξαγωγών ασβέστη τσιμέντου και άλλων υλικών κατασκευής (661) μεταξύ των δύο υπό μελέτη περιόδων.

Αντίστοιχες ενδείξεις αποδυνάμωσης καταγράφονται στις εξαγωγές μηχανημάτων και εξοπλισμού για τις μεταφορές (SITC7, 3,2 έναντι 4,2%). Ωστόσο σε αντίθεση με τις υπόλοιπες γενικές κατηγορίες, η σύνθεση των κλάδων της συγκεκριμένης κατηγορίας, μεταξύ του συνόλου των τριάντα σημαντικότερων κλάδων, χαρακτηρίζεται από έντονες

ανακατατάξεις μεταξύ των δύο περιόδων. Οι τάσεις διαφοροποίησης της κινεζικής ζήτησης εκφράζεται μέσω της ελαφρώς ενισχυμένης συμβολής των εξαγωγών εξοπλισμού οικιακού τύπου (775, 0,8 έναντι 0,5%), αλλά κυρίως εξαιτίας της σημαντικής μείωσης της συμβολής των εξαγωγών μηχανημάτων κλωστοϋφαντουργίας και κατεργασίας δέρματος (724) στις συνολικές εξαγωγές, από 1,8% αθροιστικά για την εικοσαετή περίοδο σε ένα ποσοστό του 0,1% κατά την τελευταία πενταετία.

Σχήμα 7. Αθροιστική αξία εξαγωγών προς την Κίνα ανά κλάδο αγαθών: Ποσοστό (%) επί του συνόλου (2010-2015)

Πηγή: UNCOMTRADE - UNCTADStat

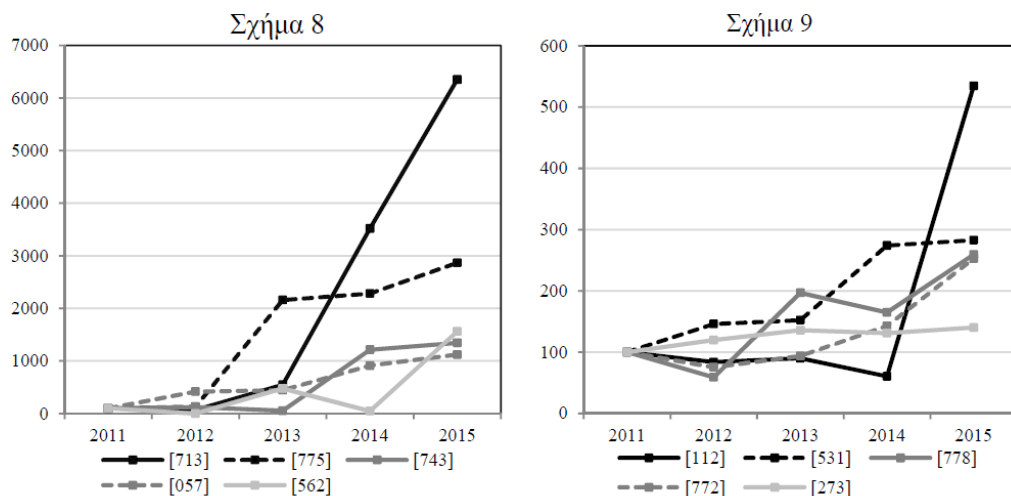
Συνοψίζοντας, η συγκριτική ανάλυση μεταξύ των δύο περιόδων υπό μελέτη ανέδειξε τη σταθερά σημαντική συμβολή των εξαγωγών μη βρώσιμων ακατέργαστων υλικών (SITC2) στις συνολικές ελληνικές εξαγωγές προς την Κίνα, και ιδιαίτερα αυτών που σχετίζονται με τον τομέα των κατασκευών, καθώς επίσης και του βαμβακιού. Σημαντικές διαφοροποιήσεις παρατηρήθηκαν στη δέσμη των εξαγόμενων προϊόντων που σχετίζονται με τον κλάδο των μηχανημάτων (SITC7), με χαρακτηριστικότερη την αποδυνάμωση της συμβολής των εξαγωγών μηχανημάτων κλωστοϋφαντουργίας. Ωστόσο οι εξαγωγές που σχετίζονται με το διατροφικό κλάδο καταγράφουν σημαντική ενίσχυση της συμβολής τους στις συνολικές εξαγωγές. Οι ανωτέρω παρατηρήσεις συνηγορούν στο γεγονός της μεταστροφής της εμπορικής στρατηγικής της Κίνας προς την ενίσχυση των εισαγωγών προϊόντων που σχετίζονται άμεσα με την εσωτερική κατανάλωση των νοικοκυριών, όπως είναι τα διατροφικά προϊόντα.

Το ζήτημα που τίθεται πλέον, σχετίζεται αφενός με την ανάδειξη των κλάδων ελληνικών προϊόντων, των οποίων οι εξαγωγές προς την Κίνα καταγράφουν σημαντικές τάσεις διεύρυνσης κατά τα τελευταία έτη και αφετέρου δε, τη διερεύνηση παρόμοιων τάσεων επέκτασης των συνολικών κινεζικών εισαγωγών ανά αντίστοιχο κλάδο προϊόντων κατά την ίδια περίοδο. Σε τελική ανάλυση, απομένει να απαντηθεί εάν οι προοπτικές τάσεις εξέλιξης συνιστούν (ή μη) την αναγκαιότητα αναπροσανατολισμού της εξαγωγικής στρατηγικής της Ελλάδας προς την Κίνα τα επόμενα χρόνια.

5.2.2. Οι πρόσφατες τάσεις εξέλιξης

Μεταξύ των τριάντα κλάδων προϊόντων με τα σημαντικότερα ποσοστά συμβολής στις ελληνικές εξαγωγές κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης, η πλειοψηφία αυτών οι οποίοι διακρίνονται από σημαντικές αυξητικές τάσεις στην αξία εξαγωγών υπόκεινται στη γενική κατηγορία των μηχανημάτων και του εξοπλισμού για τις μεταφορές (SITC7), όπως για παράδειγμα οι εμβολοφόροι κινητήρες εσωτερικής καύσης, ο οικιακός εξοπλισμός, οι αντλίες και άλλοι. Σε μικρότερο βαθμό, ακολουθούν κλάδοι που σχετίζονται με την εξαγωγή χημικών προϊόντων (λιπάσματα, συνθετικές οργανικές χρωστικές ύλες, κ.α.), καθώς επίσης και κλάδοι της διατροφής όπως τα φρούτα, ξηροί καρποί και τα αλκοολούχα ποτά. Ειδικότερα για τους δύο συγκεκριμένους κλάδους, η σημαντική επέκταση της εξαγωγικής τους δραστηριότητας προς την Κίνα συμπίπτει χρονικά με την έναρξη της οικονομικής κρίσης (2010 κι έπειτα).

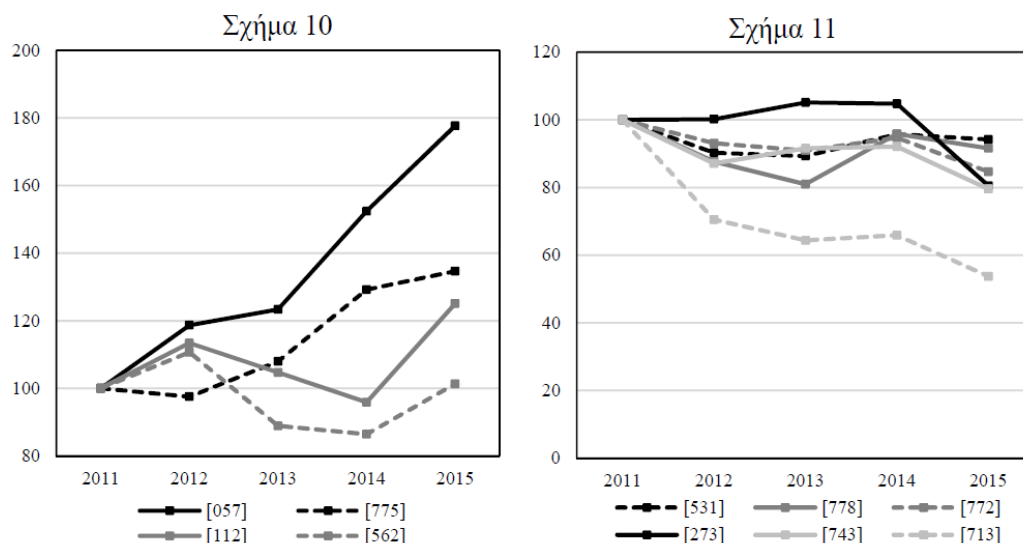
Σχήματα 8, 9. Ποσοστιαία αύξηση (%) της αξίας εξαγωγών ανά κλάδο (έτος βάσης=2011)

Πηγή: UNCOMTRADE - UNCTADStat

Κατά την ίδια πενταετία, οι ποσοστιαίες μεταβολές της αξίας των κινεζικών εισαγωγών ανά αντίστοιχο κλάδο και στο σύνολο των εμπορικών εταίρων, διαφοροποιούνται σημαντικά. Οι σημαντικότερες ποσοστιαίες αυξήσεις παρατηρούνται στον κλάδο των φρούτων και ξηρών καρπών (+178%) και, σε μικρότερο βαθμό, στις εισαγωγές εξοπλισμού οικιακού τύπου (+135%) και αλκοολούχων ποτών (+125%), ενώ η αξία εισαγωγών λιπασμάτων επανέρχεται ουσιαστικά στα επίπεδα του 2011 (Σχήμα 10). Στους υπόλοιπους έξι κλάδους παρατηρείται συρρίκνωση της αξίας των κινεζικών εισαγωγών το 2015 σε σχέση με το έτος βάσης (Σχήμα 11). Οι κλάδοι αυτοί αφορούν σε προϊόντα που σχετίζονται με τον κατασκευαστικό τομέα και το μηχανολογικό ή ηλεκτρολογικό εξοπλισμό.

Σχήματα 10, 11. Ποσοστιαία μεταβολή (%) της αξίας των συνολικών Κινεζικών εισαγωγών ανά κλάδο (έτος βάσης=2011)

Πηγή: UNCOMTRADE - UNCTADStat

Γίνεται πλέον σαφές ότι οι αυξητικές τάσεις, με όρους αξίας, στις ελληνικές εξαγωγές διατροφικών προϊόντων όπως τα φρούτα και οι ξηροί καρποί, καθώς επίσης και στις εξαγωγές εξοπλισμού οικιακού τύπου, ταυτίζονται χρονικά με τις αυξητικές τάσεις – αν και με διακυμάνσεις - στις κινεζικές εισαγωγές για τους αντίστοιχους κλάδους διατροφικών προϊόντων, καθώς και με την αντίστοιχη ποσοστιαία αύξηση στις εισαγωγές οικιακού εξοπλισμού (Σχήμα 10). Αυτές οι παρατηρήσεις ευθυγραμμίζονται με την πρόσφατη στρατηγική της Κίνας για τη σταδιακή μείωση της εξάρτησης από τις εισαγωγές, ωστόσο

διαφαίνεται ότι οι εισαγωγές διατροφικών προϊόντων και οικιακού εξοπλισμού, δηλαδή αγαθών που σχετίζονται άμεσα με την ενίσχυση της κατανάλωσης των νοικοκυριών στη χώρα, δεν επηρεάζονται από τη γενικότερη τάση, παρουσιάζοντας αυξητικές τάσεις. Κατά συνέπεια, τα ανωτέρω ευρήματα παρέχουν ορισμένες θετικές ενδείξεις για τις προοπτικές επέκτασης των ελληνικών εξαγωγών στην Κίνα σε προϊόντα τα οποία εντάσσονται στον κλάδο της διατροφής, δεδομένων άλλωστε των δυνατοτήτων προσφοράς υψηλής ποιότητας διατροφικών προϊόντων από την ελληνική πλευρά.

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η περαιτέρω επέκταση της ελληνοκινεζικής εμπορικής συνεργασίας αποτελεί μια νέα πραγματικότητα με εν δυνάμει ευνοϊκές προοπτικές. Ωστόσο η παρατήρηση της εξέλιξης του εμπορικού ισοζυγίου της Ελλάδας, καθώς και του ισοζυγίου που αφορά στις αποκλειστικές εμπορικές συναλλαγές με την Κίνα, αποδεικνύουν ότι η χώρα διακρίνεται κυρίως για την εισαγωγική της δραστηριότητα και ιδιαίτερος στη δεύτερη περίπτωση. Η αναδρομική ανάλυση των τάσεων εξέλιξης των ελληνικών εξαγωγών προς την Κίνα κατά την περίοδο 2010-2015 ανέδειξε την ενίσχυση της εκπροσώπησης κλάδων που σχετίζονται με το μηχανολογικό εξοπλισμό και τον εξοπλισμό για τις μεταφορές (SITC7) και τον κλάδο της διατροφής (SITC0). Στον αντίποδα, καταγράφεται παράλληλα η μείωση της συνολικής εκπροσώπησης του κλάδου των ακατέργαστων μη βρώσιμων υλικών (SITC2) αλλά και η μηδενική πλέον εκπροσώπηση των κλάδων διαφόρων μεταποιημένων προϊόντων (SITC8).

Η σύγκριση των αποτελεσμάτων της αναδρομικής ανάλυσης στο επίπεδο των τριψήφιων κωδικών κλάδων προϊόντων μεταξύ της εικοσαετούς περιόδου (1995-2015) και της τελευταίας πενταετίας (2010-2015), αποδεικνύει τη σταθερά καθοριστική συμβολή των εξαγωγών πέτρας, άμμου και συναφών προϊόντων, καθώς επίσης και των πετρελαιοειδών ή ασφαλτούχων ορυκτών στη συνολική αξία εξαγωγών προς την Κίνα. Οι εξαγωγές μη σιδηρούχων απορριμμάτων και θραυσμάτων βασικών μετάλλων αλλά και του βαμβακιού συμπληρώνουν την πρώτη τετράδα των σημαντικότερων κλάδων, αν και στη δεύτερη περίπτωση οι εξαγωγές χαρακτηρίζονται από σημαντική πτωτική πορεία από το 2011 κι έπειτα. Ταυτόχρονα, διαπιστώνεται η σημαντική σχετική αποδυνάμωση των εξαγωγών μηχανημάτων κλωστοϋφαντουργίας και κατεργασίας δερμάτων, αλλά και υλικών κατασκευής όπως το τσιμέντο και ο ασβέστης, τομείς οι οποίοι σχετίζονται άμεσα με τον κατασκευαστικό κλάδο. Παρόμοια πορεία εξέλιξης παρατηρείται στον τομέα των λιπασμάτων. Στο επίπεδο των θετικών εξελίξεων, διαπιστώνεται η σημαντική σχετική ενίσχυση των εξαγωγών προϊόντων που σχετίζονται με το διατροφικό κλάδο και, πιο συγκεκριμένα, στα φρούτα και τους ξηρούς καρπούς, τα παρασκευάσματα φρούτων και τα διατηρημένα φρούτα, είτε ακόμη στα παρασκευάσματα δημητριακών. Επιπλέον και εν

μέσω κεφαλαιακών ελέγχων, η μεγαλύτερη αύξηση της αξίας εξαγωγών μεταξύ 2014 και 2015 παρατηρείται στην περίπτωση των αλκοολούχων ποτών.

Στο τελικό στάδιο της ανάλυσης, η μελέτη των ποσοστιαίων μεταβολών της αξίας εξαγωγών ελληνικών προϊόντων προς την Κίνα, καθώς και της συνολικής αξίας κινεζικών εισαγωγών για τα αντίστοιχα προϊόντα, οδηγεί σε χρήσιμα ευρήματα τα οποία σχετίζονται με την πρόσφατη μεταστροφή του οικονομικού μοντέλου της Κίνας προς την τόνωση της εσωτερικής κατανάλωσης. Οι αυξητικές τάσεις στις ελληνικές εξαγωγές φρούτων και ξηρών καρπών, καθώς και εξοπλισμού οικιακού τύπου, συμπίπτουν χρονικά με τις παρατηρούμενες αυξητικές τάσεις στις κινεζικές εισαγωγές των συγκεκριμένων κλάδων προϊόντων από το σύνολο των εμπορικών της εταιρών. Κατά συνέπεια, τα ευρήματα της ανάλυσης παρέχουν βάσιμες ενδείξεις για την αναγκαιότητα αναπροσανατολισμού της εμπορικής πολιτικής της Ελλάδας προς την Κίνα - δίχως να αγνοείται η καθοριστική σημασία των εξαγωγών προϊόντων όπως τα οικοδομικά υλικά - παρέχοντας επιπλέον κίνητρα για την πώθηση των εξαγωγών προϊόντων τα οποία ανταποκρίνονται θετικά στις προοδευτικά αυξανόμενες καταναλωτικές ανάγκες των κινεζικών νοικοκυριών. Δεδομένων άλλωστε των δυνατοτήτων διεύρυνσης της προσφοράς υψηλής προστιθεμένης αξίας διατροφικών προϊόντων από ελληνικής πλευράς, μια ολοκληρωμένη στρατηγική ενίσχυσης της εξωστρέφειας του αγροδιατροφικού τομέα στην Ελλάδα δύναται να συμβάλλει θετικά προς την αξιοποίηση του υφιστάμενου «παράθυρου» ευκαιρίας για τη διείσδυση των συγκεκριμένων προϊόντων στην εγχώρια κινεζική αγορά.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Αθηναϊκό – Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων (2016) Η πορεία των διμερών σχέσεων Ελλάδας – Κίνας την περίοδο 2000 – 2015. Άρθρο δημοσιευμένο στις 30/6/2016, διαθέσιμο στην επίσημη ιστοσελίδα του ΑΠΕ-ΜΠΕ: <http://www.amna.gr/>.
- Ε.Β.Ε.Π. (2015) Εισαγωγές & Εξαγωγές είναι τα « θύματα » των ‘Capital Controls. Δελτίο τύπου του Ε.Β.Ε.Π. για το λιμάνι του Πειραιά. Πειραιάς, 9 Σεπτεμβρίου 2015.

Ξενόγλωσση

- Brewer A. (2005) Cantillon, Quesnay, and the Tableau Economique. Discussion Paper No. 05/577, University of Bristol, Department of Economics.
- Business Europe (2015) EU-China Relations 2015 and Beyond. Έκθεση του Business Europe, Μάρτιος 2015, διαθέσιμη στην ιστοσελίδα: <https://www.besnesseurope.eu/>.

- Deutsche Welle (2016) Key clause for China WTO market economy status expires. Άρθρο δημοσιευμένο στις 11 Δεκεμβρίου 2016 στην ηλεκτρονική έκδοση της DW, διαθέσιμο στην επίσημη ιστοσελίδα: <http://www.dw.com/>.
- Ewert I. (2016) The EU-China Bilateral Investment Agreement: Between High Hopes and Real Challenges. Security Policy Brief 68, EGMONT Royal Institute for International Relations.
- European Commission (2015) EU-China High Level Economic Dialogue. Beijing, September 28, 2015. Έκθεση διαθέσιμη στην επίσημη ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: http://ec.europa.eu/index_en.htm.
- European Commission (2016) Possible change in the methodology to establish dumping in trade defense investigations concerning the People's Republic of China. Inception Impact Assessment, January 2016, available at: <http://ec.europa.eu/trade/policy/>.
- Fewsmith J. (1999) China and the WTO: The Politics behind the Agreement. The National Bureau of Asian Research, NBR Analysis, 23-39.
- Guyot Y. (1888) Quesnay et la Physiocratie. Paris : Guillaumin.
- Hong G.H., Lee J., Liao W., Seneviratne D. (2016) China and Asia in Global Trade Slowdown. IMF Working Paper WP/16/105, International Monetary Fund, May 2016.
- Kang J.S., Liao W. (2016) Chinese Imports: What's Behind the Slowdown? IMF Working Paper WP/16/106, International Monetary Fund, May 2016.
- Keller W., Li B., Shiue C.H. (2011) China's Foreign Trade: Perspectives From the Past 150 Years. The World Economy, 853-892, doi: 10.1111/j.1467-9701.2011.01358.x.
- Kireyev A., Leonidov A. (2016) China's Imports Slowdown: Spillovers, Spillins, and Spillbacks. IMF Working Paper WP/16/51, International Monetary Fund, March 2016.
- Li Z. (2013) How Foreign Direct Investment Promotes Development: The Case of the People's Republic of China's Inward and Outward FDI. ADB Economics Working Paper Series 304, Asian Development Bank, Manila, February 2013.
- Malkoutzis N. (2016) Greece and China progressing slowly. Δημοσιευμένο άρθρο στην ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 11/07/2016, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.ekathimerini.com>.
- Prime P.B. (2002) China joins the WTO: How, Why and What Now? Business Economics, Vol. XXXVII, No 2, 26-32.
- Qin J.Y. (2007) Trade, Investment and Beyond: The Impact of WTO Accession on China's Legal System. The China Quarterly 2007, 720-741, doi: 10.1017/S0305741007001695.

- Ricardo D. (1821) Principles of Political Economy and Taxation. In: Sraffa P. (1951) Works, Cambridge University Press.
- Sally R. (2011) Chinese Trade Policy After (Almost) Ten Years in the WTO: A Post-Crisis Stocktake. ECIPE Occasional Paper 2/2011, European Centre for International Political Economy, www.ecipe.org/.
- Skordeli M. (2015) New Horizons in Greek-Chinese Relations: Prospects for the Eastern Mediterranean. Mediterranean Quarterly 26:1, doi: 10.1215/10474552-2872977.
- Smith A. (1776) An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations. Edited by S.M. Soares (2007), MetaLibri Digital Library.
- Tseng W., Zebregs H. (2002) Foreign Direct Investment in China: Some Lessons for Other Countries. IMF Policy Discussion Paper PDP/02/3, Asia and Pacific Department, International Monetary Fund, February 2002.
- UN COMTRADE - UNCTADStat (2016), στατιστική βάση δεδομένων της UNCTAD, δεδομένα διαθέσιμα στην ιστοσελίδα: <http://unctadstat.unctad.org/EN/Index.html>.
- Van der Putten F.P. (2016) Infrastructure and geopolitics: China's emerging presence in the eastern mediterranean. Journal of Balkan and Near Eastern Studies 18:4, 337-351, doi: 10.1080/19448953.2016.1195978.
- World Bank Group (2016) Global Economic Prospects, June 2016: Divergences and Risks. Washington, DC: World Bank, doi: 10.1596/978-1-4648-0777-0. License: Creative Commons Attribution CC BY 3.0 IGO.
- WTO (2001) WTO successfully concludes negotiations on China's entry. WTO Press Releases, Press/243, 17 Σεπτεμβρίου 2001, Δελτίο τύπου διαθέσιμο στην επίσημη ιστοσελίδα του ΠΟΕ: www.wto.org/.
- WTO (2016) World Trade Statistical Review 2016. World Trade Organization, available online at: www.wto.org/statistics.
- WTO (2016) China – Tariff Rate Quotas for Certain Agricultural Products. WTO archive, WT/DS517/1, G/L/1171, 21 December 2016.

Δημήτριος Καρκάνης
Βότση 1 – 38334 Βόλος
email: [d_kark\(AT\)teemail.gr](mailto:d_kark(AT)teemail.gr)

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗΣ
ΣΚΑΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΝΤΕΛΗΣ
ΓΟΣΠΟΔΙΝΗ ΑΣΠΑ
ΔΕΦΝΕΡ ΑΛΕΞΗΣ
ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΟΛΓΑ
ΨΥΧΑΡΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ
ΚΑΛΛΙΩΡΑΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ

ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Αραβαντινός Αθανάσιος	- Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ)
Ανδρικόπουλος Ανδρέας	- Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Βασενχόβεν Λουδοβίκος	- Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ)
Γιαννακούρου Τζίνα	- Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Γιαννιάς Δημήτρης	- Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Δελλαδέτσιμας Παύλος	- Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Ιωαννίδης Γιάννης	- Tufts University, USA
Καλογήρου Νίκος	- Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ)
Καρύδης Δημήτρης	- Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ)
Κοσμόπουλος Πάνος	- Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (ΔΠΘ)
Κουκλέλη Ελένη	- University of California, USA
Λαμπριανίδης Λόης	- Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
Λουκάκης Παύλος	- Πάντειο Πανεπιστήμιο
Λουρή Ελένη	- Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Μαλούτας Θωμάς	- Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Μαντουβάλου Μαρία	- Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ)
Μελαχροινός Κώστας	- Queen Mary, University of London
Μοδινός Μιχάλης	- Διεπιστημονικό Ινστιτούτο Περιβαλλοντικών Ερευνών (ΔΙΠΕ)
Μπριασούλη Ελένη	- Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Παπαθεοδώρου Ανδρέας	- Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Πρεβελάκης Γεώργιος-Στυλ.	- Université de Paris I, France
Φωτόπουλος Γιώργος	- Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Χαστάογλου Βίλμα	- Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ)

αιχώρος

ΤΕΥΧΟΣ 27 | ΕΤΟΣ 2018
ISSUE | YEAR

- Μιμής, Α., Στάμου, Μ.** 4
Συγκριτική Εξέταση των Λογισμικών Χωρικής Οικονομετρίας
- Καρκάνης, Δ.** 21
«Αθήνα καλεί Πεκίνο»:
Αναδρομική ανάλυση της εξέλιξης των ελληνικών εξαγωγών αγαθών στην Κίνα (1995-2015)
- Γιαννακού, Α., Σαλάτα, Κ.Δ.** 43
Πράσινη Υποδομή:
Ανασκόπηση της συμβολής στις αστικές περιοχές και
διερεύνηση των προβλέψεων του ελληνικού συστήματος σχεδιασμού
- Ντριάνκος, Ι., Ποζουκίδου, Γ.** 76
Αστική διάχυση:
Μεθοδολογία και δείκτες μέτρησης για τις ελληνικές πόλεις
- Αγγελίδου, Μ.** 109
Προς Ένα Ολοκληρωμένο Πλαίσιο Χωρικού Σχεδιασμού
για την πόλη της Θεσσαλονίκης στο Μοντέλο της Αστικής Ανθεκτικότητας
- Δούκισσας, Λ., Κατσιγιάννη, Ξ.** 144
Περιβαλλοντικοί Κίνδυνοι και Διαχείριση Υδατικών Πόρων στις Νησιωτικές Περιοχές των Κυκλάδων:
Η Περίπτωση της Άνδρου
- Πορτοκαλίδης, Κ.** 173
Ο Συντελεστής Δόμησης ως κρίσιμη χωρική μεταβλητή σχεδιασμού:
Το παράδειγμα της Αλεξανδρούπολης
- ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ**
- Σκάγιαννης Π.** 196
Andreasen, N., Pantzou, N., Papadopoulos, D., & Darlas, (Επιμέλεια) (2017)
Unfolding a Mountain A Historical Archaeology of Modern and Contemporary Cave Use on Mount Pelion